

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету

 доц. Світлана ПОПИЧЕНКО

ПРОГРАМА
комплексного кваліфікаційного екзамену
«Основи дошкільної педагогіки та дитячої психології»

Початкового рівня (короткого циклу) вищої освіти

за спеціальністю 012 Дошкільна освіта
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
Освітня програма: Дошкільна освіта

(денна та заочна форми навчання)

Умань-2021

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму комплексного кваліфікаційного екзамену укладено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівця за освітнім ступенем «Молодший бакалавр» зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта».

Комплексний кваліфікаційний екзамен «Основи дошкільної педагогіки та дитячої психології» призначений для визначення теоретичної та практичної підготовки випускника до виконання професійних завдань.

Програма та порядок проведення випускного екзамену визначається «Положенням про організацію освітнього процесу в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини», «Положенням про Європейську кредитно-трансферну систему навчання в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини», «Положенням про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії» та іншими нормативно-правовими документами.

Програма включає перелік питань з дисциплін циклу професійної підготовки, передбачених навчальним планом, освітньо-професійною програмою підготовки фахівців зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта»: «Основи загальної та дошкільної педагогіки» та «Основи загальної та дитячої психології».

**ВИМОГИ ДО РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ВИПУСКНИКА
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 012 ДОШКІЛЬНА ОСВІТА
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ: ДОШКІЛЬНА ОСВІТА
ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «МОЛОДШИЙ БАКАЛАВР»**

Випускник повинен володіти такими **загальними компетентностями**:

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-9. Здійснення безпечної діяльності.

Випускник повинен володіти такими **фаховими компетентностями**:

ФК-1. Здатність збирати, інтерпретувати та застосовувати отриману інформацію.

ФК-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).

ФК-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.

ФК-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

ФК-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

ФК-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.

ФК-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).

ФК-8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі.

ФК-9. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і дошкільного віку.

ФК -10. Вміння складати індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

ФК-11. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності.

ФК-12. Здатність до фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності.

ФК-13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленневою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку.

ФК-14. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок здорового способу життя як основи культури здоров'я (валеологічної культури) особистості.

ФК-15. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

ФК-16. Здатність до спілкування з професійних питань усно та письмово.

ФК-17. Здатність до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ФК-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

ФК-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

ФК-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

ЗМІСТ
КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ
«ОСНОВИ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ
ТА ДИТЯЧОЇ ПСИХОЛОГІЇ»
ДЛЯ ВИПУСКНОЇ АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОГО РІВНЯ
(КОРОТКОГО ЦИКЛУ) ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 012
ДОШКІЛЬНА ОСВІТА
ОС «МОЛОДШИЙ БАКАЛАВР»

ОСНОВИ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Тема. Загальні засади дошкільної педагогіки

Предмет і завдання дошкільної педагогіки. Основні поняття (категорії) дошкільної педагогіки: виховання, навчання, розвиток особистості в дошкільному віці, дошкільна освіта. Джерела дошкільної педагогіки як науки. Розвиток суспільного дошкільного виховання. Виховання за кордоном.

Сучасна система дошкільного виховання. Сучасний заклад дошкільної освіти, його значення відповідно до закону України «Про дошкільну освіту». Типи закладів дошкільної освіти та їх функції. Характеристика державних освітніх програм розвитку дітей дошкільного віку. Суть і функції професійної діяльності спеціалістів з дошкільного виховання.

Тема. Розвиток, соціалізація і виховання особистості

Поняття про особистість, індивідуальність. Розвиток та формування особистості. Фактори та умови розвитку особистості. Роль спадковості у розвитку особистості. Вікова періодизація та розвиток особистості. Завдання і напрями виховання дітей раннього і дошкільного віку. Своєрідність періоду раннього дитинства. Особливості періоду раннього дитинства, його значення і завдання виховання. Організація роботи у групах дітей раннього віку. Роль дорослого в соціалізації особистості дитини. Розвивальний характер виховання і навчання. Поняття про зону найближчого розвитку (Л.Виготський) і сенситивні періоди розвитку. Педагогічна вікова періодизація дошкільного дитинства. Індивідуальні особливості дітей і врахування їх у вихованні.

Тема. Мета виховання. Суть і зміст процесу виховання

Виховний ідеал і мета виховання. Своєрідність мети виховання на різних етапах дошкільного дитинства. Принципи та методи виховання. Фізичне виховання дітей дошкільного віку. Режим дня дитини, його значення для розвитку. Методи, засоби і форми фізичного виховання в дошкільному навчальному закладі. Зміст культурно-гігієнічних навичок дітей різних вікових груп. Методика і умови формування культурно-гігієнічних навичок. Розумове виховання і розвиток дошкільників. Сенсорне виховання як основа виховання дітей дошкільного віку. Засоби розумового виховання. Естетичне виховання дошкільників: мета, завдання, зміст, умови, форми і методи. Засоби і методи

естетичного виховання дошкільників. Зміст і завдання морального виховання дошкільників у різних вікових групах дошкільного закладу. Принципи і методи морального виховання дошкільників. Виховання моральних якостей. Виховання у дітей дошкільного віку любові до Батьківщини. Завдання та значення трудового виховання дошкільників. Складові частини та вимоги до організації праці дітей. Види праці дітей, їх зміст. Особливості праці дошкільників. Основні форми організації праці в дитячому колективі (індивідуальні та колективні). Умови виховання дошкільників у праці. Засоби трудового виховання дошкільників.

Тема. Навчання дітей дошкільного віку

Дидактичні основи організації освітнього процесу в дошкільному закладі. Особливості навчання дітей дошкільного віку. Функції навчання дошкільників. Теорії розвивального навчання. Концепція самоцінності дошкільного дитинства. Компоненти навчальної діяльності. Зміст навчання дітей дошкільного віку. Принципи навчання дошкільників. Програми навчання і виховання дітей дошкільного віку. Типи навчання. Особливості методів навчання. Групи методів навчання дітей за джерелами знань: наочні (спостереження, демонстрація, використання ТЗН), словесні (пояснення, розповідь, читання, бесіда); практичні (гра, вправи). Класифікація методів навчання за типом пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемний, частково-пошуковий, дослідницький; методи самостійної роботи по засвоєнню нового матеріалу, методи застосування знань на практиці, повторення, систематизації, методи перевірки, оцінки знань. Значення ігрових методів і прийомів у навчанні дітей дошкільного віку.

Тема. Форми організації навчальної діяльності.

Форми організації навчальної діяльності: заняття, ігри, повсякденне життя. Дидактичні засоби – необхідний компонент процесу навчання. Дидактичні засоби: слово (вихователя, дитини, художнє слово); образ (створюваний за допомогою технічних засобів, дидактичних матеріалів, об'єкти живої і неживої природи, їх зображення); дія (дитини, вихователя, дидактичні вправи, елементарні досліди). Форми організації навчання за провідною діяльністю: дидактична гра, екскурсія, заняття. Цінність екскурсії. Загальна структура екскурсії. Заняття – як засіб розвитку пізнавальної активності, творчих здібностей, ініціативи, допитливості, пізнавальних інтересів. Заняття за задумом вихователя і за бажанням дітей. Ознаки заняття. Структурні компоненти заняття і їх функції. Види занять за змістом, метою, формою організації, методикою проведення. Структура заняття. Вимоги до занять.

Тема. Виховання та розвиток дітей у грі.

Історичне походження гри як діяльності. Гра – провідна діяльність дошкільника у психологічних і педагогічних теоріях К. Гросса, З. Фрейда, С. Холла, М. Монтесорі, Л. Виготського, Д. Ельконіна, О. Запорожця, О. Леонтьєва. Завдання і зміст розвитку, виховання і навчання дітей у грі.

Значення іграшки у розвитку дитини, її освітня і виховна цінність. Класифікація ігор. Характерні риси творчої гри. Педагогічне керівництво розвитком сюжетно-рольових ігор і взаємин дітей у них. Характерні особливості, етапи розвитку будівельно-конструктивних ігор, педагогічне керівництво розвитком цих ігор (Е. Гульянци, З. Ліштван, В. Нечаєва та ін.). Ігри-драматизації, їх характеристика, види, етапи розвитку, педагогічне керівництво (Л. Артемова, Н. Гавриш, Н. Карпінська, Л. Фурміна). Елементи українського народного театру в іграх дітей. Дидактична гра як вид ігрової діяльності та форма навчання дошкільників. Народна дидактична гра, її характеристика різновидності за навчально-виховною метою і змістом. Сенсорний розвиток, формування пізнавальних інтересів, виховання розумової активності, кмітливості, взаємин дітей у дидактичній грі. Зміст, структура, види дидактичних ігор і методика педагогічного керівництва ними у різних вікових групах. Виховання моральних якостей у дидактичній грі, індивідуальний підхід до дітей.

Тема. Освітній процес у закладі дошкільної освіти.

Закономірності освітнього процесу. Структура освітнього процесу. Основні види та форми планування виховної та навчальної роботи у закладі освіти. Поняття про освітній процес і його компоненти. Необхідність планування та обліку роботи як умови успішного здійснення освітнього процесу. Організаційно-прогнозуюча функція планування. Вимоги до планування і умови його правильного здійснення. Різні види і форми планування. Сучасні проблеми родинного виховання дітей дошкільного віку: всебічний розвиток дитини; виховання взаємин дітей і дорослих; спільна діяльність членів сім'ї щодо забезпечення її добробуту; методи виховання, засновані на особистісно-орієнтованій взаємодії з дитиною. Форми спільної роботи дошкільного закладу з сім'єю у вихованні дітей, які виховуються в закладі дошкільної освіти. Участь батьків у роботі закладу дошкільної освіти. Спільні форми виховної роботи закладу дошкільної освіти та родин вихованців.

ПСИХОЛОГІЯ ДИТЯЧА

Тема. Предмет, завдання і методи психології дитячої

Предмет та завдання психології дитячої. Місце психології дитячої в системі наук. Значення психології дитячої у підготовці та діяльності вихователя дошкільного закладу освіти. Принципи вивчення психіки дитини. Методи науково-психологічного вивчення дітей. Застосування методів дослідження вихователем дошкільного закладу освіти.

Тема. Особливості психічного розвитку немовляти

Психічний розвиток дитини у періоді новонародженості. Криза новонародженості. Психічний розвиток дитини немовлячого віку: соціальна ситуація розвитку у немовлячому віці. Спілкування як провідна діяльність немовляти. Роль рухової активності у психічному розвитку дитини, розвиток

хапання і маніпулювання. Розвиток мовлення у немовлячому віці. Когнітивний розвиток дитини першого року життя. Криза першого року життя. Новоутворення віку.

Тема. Психічний розвиток в ранньому дитинстві

Соціальна ситуація розвитку в ранньому дитинстві. Найважливіші досягнення раннього дитинства. Розумовий розвиток в ранньому віці: розвиток сприймання; уваги, пам'яті, мислення. Передумови розвитку особистості в ранньому дитинстві Криза трьох років. Основні новоутворення раннього дитинства.

Тема. Психічний розвиток особистості в дошкільному дитинстві

Особливості психічного розвитку дошкільника.

Розвиток пізнавальних процесів дошкільника. Особливості уваги дітей дошкільного віку. Характеристика мовлення дитини дошкільного віку. Сенсорний розвиток дошкільника. Мислення у дошкільному віці. Розвиток пам'яті дітей дошкільного віку. Формування уяви у період дошкільного дитинства. Емоційно-вольова сфера у дошкільному дитинстві.

Тема. Формування особистості дошкільника

Умови розвитку особистості дитини дошкільного віку.

Соціальна ситуація розвитку у дошкільному віці.

Розвиток мотиваційної сфери і формування самосвідомості дитини в дошкільному віці. Психологічна характеристика діяльності в дошкільному віці.

Гра як провідна діяльність дітей дошкільного віку.

Психологічна готовність дітей до навчання в школі.

Психологія особистості і діяльності вихователя дошкільного навчального закладу.

ПРОЦЕДУРА ПРОВЕДЕННЯ ВИПУСКНОГО ЕКЗАМЕНУ

Випускний екзамен приймається Екзаменаційною комісією. Склад комісії затверджується наказом ректора університету. До складання випускного екзамену допускаються здобувачі вищої освіти, які не мають академічної заборгованості.

Проведення випускного екзамену відбуватиметься у формі тестування.

Тестові запитання від 1 до 100 мають чотири варіанти відповіді, серед яких лише одна правильна. Необхідно вибрати правильний варіант відповіді (а, б, в, г) та позначити її в бланку відповіді біля номера завдання.

Загальна оцінка за тестові запитання оцінюється за шкалою від 0 до 100 балів, де кожна правильна відповідь становить 1 бал. Загальний бал оцінювання рівня знань студента вираховується згідно кількості правильних відповідей.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за тестові завдання	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для комплексного кваліфікаційного екзамену	Характеристика відповідей студента
90-100	A	відмінно	Обсяг правильно розв'язаних завдань становить 90-100 %. Студент володіє вміннями і навичками розв'язування складних, нестандартних тестових завдань як обов'язкового так і підвищеного рівнів, демонструє розуміння змісту навчального матеріалу, Розв'язувані завдання правильні, обґрунтовані і раціональні.
82-89	B	дуже добре	Обсяг правильно розв'язаних завдань становить понад 82-89 %. У розв'язаних тестових завданнях зустрічаються окремі неточності і незначні помилки, які суттєво не впливають на правильність відповіді.
75-81	C	добре	Обсяг розв'язаних тестових завдань становить 74-81 %. Студент добре володіє вміннями і навичками розв'язування нескладних тестових

			завдань, демонструє розуміння змісту навчального матеріалу, знає властивості понять і вміє обґрунтовувати їх істинність, вміє логічно мислити, робити правильні умовиводи і судження.
69-74	D	достатньо	Обсяг розв'язаних тестових завдань становить 64-73 %. Студент задовільно володіє уміннями і навичками розв'язування нескладних тестових завдань. У відповідях на запитання тесту допускаються несуттєві недоліки та помилки.
60-68	E	задовільно	Обсяг розв'язаних тестових завдань становить 60-63 %. Відповіді на питання тесту носять фрагментарний характер, свідчать, що студент відтворює знання поверхово, на рівні запам'ятовування, не вміє застосовувати їх в змінених умовах, міркує шаблонно.
35-59	FX	незадовільно	Обсяг розв'язаних тестових завдань становить 35-59 %. У студента відсутні просторова уява, знання, вміння і навички для розв'язування поставлених завдань.
1-34	F	незадовільно	Обсяг розв'язаних тестових завдань становить менше 34 %. Студент не усвідомлює змісту запитань тесту, його відповідь не має безпосереднього відношення до поставленого питання або відсутня зовсім, не вміє міркувати.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Актуальні проблеми сучасних досліджень дитячої психології: навчальний посібник / Укладач Попиченко С. С. Умань: ВПЦ «Візаві». 2016. 258 с.
2. Основи психології / За ред. О.В.Киричука, В.А.Роменця. 2-ге вид. Київ: Либідь, 1996. 632с.
3. Павелків Р. В. Дитяча психологія: навч. посіб. для самостійної роботи студента / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало Київ: Академвидав, 2011. С. 91–141.
4. Павелків Р.В., Цигипало О.П. Дитяча психологія: Навч. посіб. Київ: Академвидав, 2008. С. 71–111.
5. Піроженко Т. О. Розвивальні ігри та вправи для дітей шостого року життя. Тернопіль: Мандрівець, 2012., 80 с.
6. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка, Київ: Академвидав, 2006. 456 с.
7. Поніманська Т.І., Дичківська І.М. Дошкільна педагогіка. Практикум. Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів, спеціальність «Дошкільне виховання». Київ: Видавничий Дім «Слово», 2007. 352 с.
8. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: підручник, 2-ге вид., доповн., Київ: Академвидав, 2013. 464 с.

Програму комплексного кваліфікаційного екзамену
схвалено на засіданні
кафедри психології та педагогіки розвитку дитини
протокол № 3 від 27.10.2021 р.
Завідувач кафедри

Людмила ІЩЕНКО

Програму комплексного кваліфікаційного екзамену
погоджено науково-методичною радою
факультету дошкільної та спеціальної освіти
протокол № 2 від 27.10.2021 р.
Голова ради

Ольга БУТЕНКО